

Menukaart energietransitie glastuinbouw

Mogelijkheden op een rij

juli 2024

Meedoen aan de energietransitie in glastuinbouw

Met het oog op een klimaatneutrale glastuinbouwsector in 2040, zoals vastgelegd in het *Convenant Energietransitie Glastuinbouw*, staan we samen voor een belangrijke transitie. Dit ambitieuze doel dat Glastuinbouw Nederland en Stichting Greenports Nederland stellen, heeft een gezamenlijke inspanning en een duidelijke visie voor de toekomst nodig. Daarin moet duurzaamheid en innovatie een sterke focus hebben.

Als ondernemer in deze vooruitstrevende sector heb je de unieke kans om bij te dragen aan deze verandering. Kiezen voor energiebesparende maatregelen is in sommige gevallen niet alleen een verplichting, maar ook een kans om te innoveren en te investeren in de toekomst van je bedrijf. Onze menukaart geeft een overzicht van mogelijkheden om je bedrijfsvoering te verduurzamen en energie-efficiëntie te verbeteren. Ook staan de verplichte maatregelen duidelijk weergegeven.

We nodigen je uit om deze menukaart te gebruiken als hulpmiddel voor jouw bijdrage aan een duurzamere sector. Je feedback is belangrijk; samen kunnen we de menukaart verder ontwikkelen en verfijnen.

Heb je suggesties of wil je meer weten? Je accountmanager staat klaar om je te ondersteunen.

Met vriendelijke groet,
Rabobank Food & Agri

Verplichte energiebesparende maatregelen voor glastuinbouwbedrijven

Vanaf 1 juli 2023 moeten glastuinbouwbedrijven alle energiebesparende maatregelen nemen die ze binnen 5 jaar kunnen terugverdienen. Voor glastuinbouwbedrijven die minder dan 170.000 m³ gas of 10 miljoen kWh elektriciteit gebruiken, is een lijst opgesteld met verplichte energiebesparende maatregelen. Bedrijven moeten deze maatregelen nemen, tenzij ze kunnen aantonen dat deze maatregelen niet zijn terug te verdienen.

Het gaat om de volgende maatregelen:

- Breng beweegbare gevelschermen aan aan de binnenzijde van de lichtdoorlatende tuinbouwkas (niet direct uitvoerbaar)
- Vervang de kasgevel met enkel glas door een gevel met isolerende beplating (direct uitvoerbaar)
- Breng een horizontaal transparant beweegbaar energiescherm in de kas aan als tweede scherm (niet direct uitvoerbaar)
- Vervang circulatieventilatoren van klasse IE2 of lager door gelijkstroom circulatieventilatoren (niet direct uitvoerbaar)
- Gebruik een externe bron voor CO₂-dosering in de kas (direct uitvoerbaar)
- Isoleer de verwarmingsleidingen en appendages op plekken waar warmte niet nodig is (niet direct uitvoerbaar)
- Vervang bij de groeibelichting SON-T armaturen door led-armaturen (direct uitvoerbaar)
- Pas meerdere schakelgroepen toe bij de groeibelichting in de kas (direct uitvoerbaar)
- Pas een warmtepomp toe als ontvochtigingssysteem in de kas voor een betere beheersing van de relatieve luchtvochtigheid (direct uitvoerbaar)
- Pas een set van meerdere en specifieke sensoren toe in een kasafdeling voor een betere beheersing van het binnenklimaat (direct uitvoerbaar)
- Installeer een tweede warmtewisselaar in het rookgaskanaal van de verwarmingsketel (direct uitvoerbaar)
- Pas een frequentieregeling toe op de transportpompen van de CV-installatie van de kas (direct uitvoerbaar)

In deze menukaart zetten we verplichte en aanvullende maatregelen op een rij. De verplichte maatregelen zijn aangeduid met een label.

Hoe gebruik je deze menukaart?

Leeswijzer

Er zijn drie soorten oplossingen voor energiebesparende maatregelen bij glastuinbouwbedrijven:

- Warmte
- Elektriciteit
- CO₂

Binnen deze drie oplossingen hebben we mogelijkheden gegroepeerd op basis van de Trias Energetica: besparen, verduurzamen en verbeteren.

Voor elke maatregel geven we aan in hoeverre deze al toegepast wordt. We maken een onderscheid in breed toegepaste maatregel, beperkt toegepaste maatregelen en maatregelen die nog in ontwikkeling zijn of onderzocht worden. Sommige maatregelen zijn verplicht. Dit geven we ook met een label aan.

Bij de meeste keuzes is een link naar een kort achtergrondartikel gegeven en iets over financiën en de Rabobank-propositie. In sommige gevallen is de precieze besparing van de opties nog niet duidelijk. De **oranje** tips onderaan de pagina zijn klikbaar.

Passende maatregelen

Op zoek naar een passende maatregel? Houd dan onderstaande punten in je achterhoofd.

- Veel oplossingen passen niet goed in bovenstaande indeling. Ze maken bijvoorbeeld deel uit van meerdere thema's.
- Niet elke oplossing is passend voor elk bedrijf. Dat hangt af van de energiebehoefte van je gewassen, welk teeltsysteem je gebruikt, hoe groot je bedrijf is en op welke plek in Nederland je bedrijf staat.
- Werkt je bedrijf met Het Nieuwe Telen? Houd dan rekening met de relatie tussen onder andere absolute luchtvochtigheid, temperatuur, verdamping en productie.

Overige aspecten

Daarnaast zijn er in het energievraagstuk van de glastuinbouw nóg een aantal aspecten die meespelen:

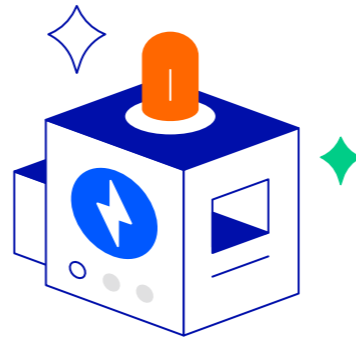
- Nieuwbouw en vestigingsplaatskeuze van kassen komen niet aan bod, maar zijn natuurlijk strategisch zeker van belang.
- Verandering van teeltplan, rassen en gewasbescherming kunnen ook van invloed zijn op het energiemanagement.
- Zelfs bij leegstand is het nodig om installaties in stand te houden. Bijvoorbeeld door mogelijke sneeuwdruk.

Ik wil meer weten over:

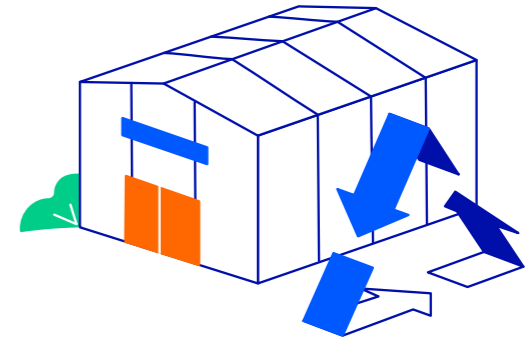
Warmteoplossingen

Elektriciteitsoplossingen

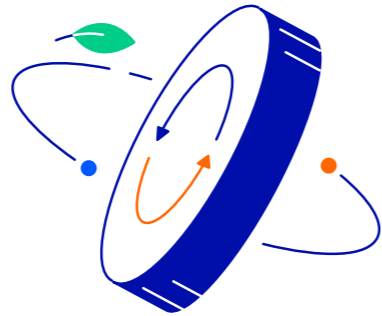
CO₂- en overige oplossingen

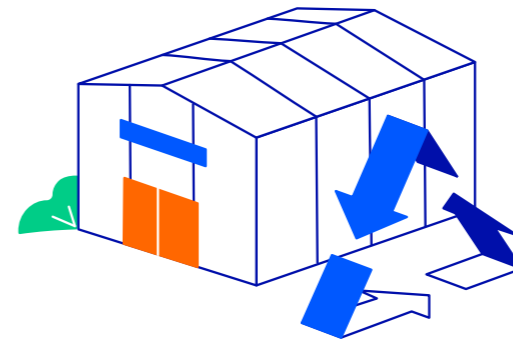
Warmteoplossingen

Wil je besparen of verduurzamen?

Besparen

Verduurzamen

Warmteoplossingen

Besparen

Breed toegepast

Noppenfolie

Aandachtspunten

- Lage kosten
- Ook voor oudere kassen

Financieel

- Korte terugverdientijd
- Plastic afval
- Circa € 1,50/m² (excl. BTW)
- **EIA 2024** (onder voorwaarden)

Financieringsopties bij Rabobank

- Werkkapitaal

Inzichten

- *Dubbellaagse folie voor energiezuinige kas*

Breed toegepast

Vast (winter)folie

Aandachtspunten

- Breed toepasbaar voor veel teelten
- Ruimte boven tralie

Financieel

- Korte terugverdientijd
- Plastic afval

Financieringsopties bij Rabobank

- Werkkapitaal

Inzichten

- *Energie besparen met AC-folie tijdens de vrieskou*

Breed toegepast

Verplicht

Energiescherm

Aandachtspunten

- Breed toepasbaar voor veel teelten
- Ruimte boven tralie nodig

Financieel

- Kosten: € 5-10/m²
- Opbrengsten: € 4-7 m³/m²/jaar.
- Terugverdientijd: 4-10 jaar
- **EIA 2024** (onder voorwaarden)

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering

Inzichten

- *Verduisteringsdoek*
- *Tweede energiescherm*
- *Spouwscherm*
- *Creatief met schermen*

Beperkt toegepast

Verplicht

Gevelscherm

Aandachtspunten

- Vaak bij oudere kassen
- Eventueel windgevel
- Ruimte

Financieel

- **EIA 2024** (onder voorwaarden)

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering

Inzichten

- *Spouwscherm in kas als oplossing tegen hoge energiekosten*
- *Met spouwscherm meer controle op klimaat in de kas*

Rabobank

Warmteoplossingen

Besparen

Beperkt toegepast

Warmtewisselaar (evt. met oppervlaktewater)

Aandachtspunten

- WKK of ketel
- Oppervlaktewater

Financieel

- **EIA 2024** (grondwarmtewisselaar)

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering

Inzichten

- **De OPAC 106 warmtewisselaar**
- **Aquathermie**
- **Nieuw beoordelingskader effecten koudelozingen**

Beperkt toegepast

Verplicht

Rookgas-warmtewisselaar

Aandachtspunten

- WKK of ketel

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering

Inzichten

- **Extra rookgascondensator**
- **Warmte uit rookgassen**

Breed toegepast

Ontvochtiging

Aandachtspunten

- Combinatie met schermen

Financieel

- **EIA 2024**

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering
- Operational Lease

Inzichten

- **Methode ontvochtigen kaslucht**
- **Luchtontvochtiger in de kas kan tot wel 50% op energie besparen**
- **Ontvochtigen zonder te kieren**
- **Opmars ontvochtigen**
- **Dankzij ontvochtigers besparen we 40% op ons gasverbruik**

Breed toegepast

Keuring/reparatie installaties

Aandachtspunten

- Goed onderhoud
- Voorkomen van lekkages

Financieel

- Jaarlijkse kosten

Financieringsopties bij Rabobank

- Samenwerking met verzekering

Inzichten

- **Kas onderhouden**

Rabobank

Warmteoplossingen

Besparen

In ontwikkeling

Nieuw glasdek

Aandachtspunten

- Eventueel diffuus, gecoat/gehard glas
- Ouderdom kas
- Energiebesparing, productieverhoging

Financieel

- Investering: € 20-30/m² (bv. 8-10 jr)
- Opbrengsten: te bepalen

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering
- Nieuw glas in overeenstemming met verzekeringseisen

Inzichten

- *Ideaal kasdek*
- *Hoge lichttransmissie én isolatie*

Beperkt toegepast

Stomen met 'magnetron'

Aandachtspunten

- Grondgebonden teelten, zoals de chrysant

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering
- Operational lease (off-balance)

Inzichten

- *Kan rijdende magnetron het stomen vervangen in grondteelten?*

In ontwikkeling

Verhoging kas

Aandachtspunten

- Ruimte voor schermen en dus ontvochtiging
- Meer warmtebuffer
- Ouderdom kas

Financieel

- Investering: € 20-30/m² (bv. 8-10 jaar)
- Opbrengsten: te bepalen

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering
- Samenwerking met Verzekeren

Breed toegepast

Verplicht

Isolatie

Aandachtspunten

- Hoge gasprijzen
- Van het gas af
- Warmtepomp
- Energielabel

Financieel

- Korte terugverdientijd
- Lage investering
- **EIA 2024** (onder voorwaarden)

Financieringsopties bij Rabobank

- Werkkapitaal

Warmteoplossingen

Besparen

Breed toegepast

Infraroodmeting (thermografische inspectie)

Aandachtspunten

- Breed toepasbaar
- Eventueel met drone
- Opsporen lekkages

Financieel

- Kosten: enkele duizenden euro's, afhankelijk van kasgrootte en detaillering

Financieringsopties bij Rabobank

- Werkkapitaal

In ontwikkeling

Hydrofiel gecoat glas

Aandachtspunten

- Ouderdom kas en kasdek
- Teelt

Financieringsopties bij Rabobank

- Samenwerking met Verzekeren

Inzichten

- *Onderzoek transparante en energiezuinige coating*
- *PAR+-coating*
- *Verbeterde coating*

Beperkt toegepast

Conversie van elektra in warmte (e-boiler)

Aandachtspunten

- Elektra overschot
- Lage elektriciteitsprijzen gedurende de dag
- Zowel warmte als elektriciteitscomponent

Financieel

- Rabo Lease: 'bedrijfsmiddel'
- Korting: Groenregeling

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering
- Operational lease
- Startup en scale-up

In ontwikkeling

Scherm met bellen

Aandachtspunten

- Nog in ontwikkeling

Financieringsopties bij Rabobank

- Startup en scale-up

Inzichten

- *1,2 miljoen subsidie voor ontwikkeling schermdoek met zeepbellen*

TIP 4: Een infraroodmeting kan, als je het samen doet, interessant zijn en dan veel goedkoper

Warmteoplossingen Verduurzamen

In ontwikkeling

Warmtebatterij

Aandachtspunten

- Afhankelijk van warmtebuffer

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering

Inzicht

- Warmtebatterij kan gasverbruik in tuinbouw fors verlagen

Beperkt toegepast

Warmtepomp

Financieel

SDE++-subsidiering

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering
- Mogelijk projectfinanciering

Inzicht

- Warmtepomp beperkt kosten

Beperkt toegepast

Warmtenetwerk

Aandachtspunten

- Samenwerking
- Cascadering

Financieel

- **SWiG-subsidiering**

Financieringsopties bij Rabobank

- Maatwerkoplossing via projectfinanciering

Inzicht

- Havenwarmte via warmtelinQ

In ontwikkeling

Waterstofgebruik

Aandachtspunten

- Waterstof hoofdnet
- Nog in ontwikkeling

Financieel

- Bancair & **BMKB-G**

Financieringsopties bij Rabobank

- Maatwerkoplossing via projectfinanciering

Inzicht

- Groene waterstofketen voor Drentse kassen
- Energiecrisis versnelt ontwikkeling groene waterstof voor glastuinbouw

Rabobank

Warmteoplossingen Verduurzamen

Beperkt toegepast

Restwarmte

Aandachtspunten

- Sterk lokaal afhankelijk
- Risico's niet leveren

Financieel

- **SWiG-subsidieregeling**

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering (aansluiting), evt. i.c.m. projectfinanciering (warmtenet o.i.d.).
- Maatwerkoplossing via projectfinanciering

Inzicht

- **Warmtebronnen Zuid-Holland**
- **Restwarmte datacenters**
- **Energiecoöperatie PrimA4a**

Breed toegepast

(Diepe) aardwarmte

Aandachtspunten

- > 50 ha aansluiting
- Lang traject
- Aansluitingskosten
- CO2-voorziening

Financieel

- Referentiecasis € 65,7 /MWh (€ 18,2/GJ).
- **SDE++-subsidieregeling**
- **RNES Garantieregeling misboring**

Financieringsopties bij Rabobank

- Maatwerkoplossing via projectfinanciering

Inzicht

- **Wijziging Mijnbouwwet**
- **Productie aardwarmte**
- **Opsporingsvergunningen**

Breed toegepast

WKO

Aandachtspunten

- Ondergrond
- Provinciale vergunning

Financieel

- Individueel te bepalen

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering (groen)

Inzicht

- **Toepassing bodemenergie**
- **Ondergrondse warmteopslag**
- **Geothermie van zonnewarmte**

In ontwikkeling

Lokale aardwarmte

Aandachtspunten

- Solitair, kleine concentraties
- Nog in ontwikkeling

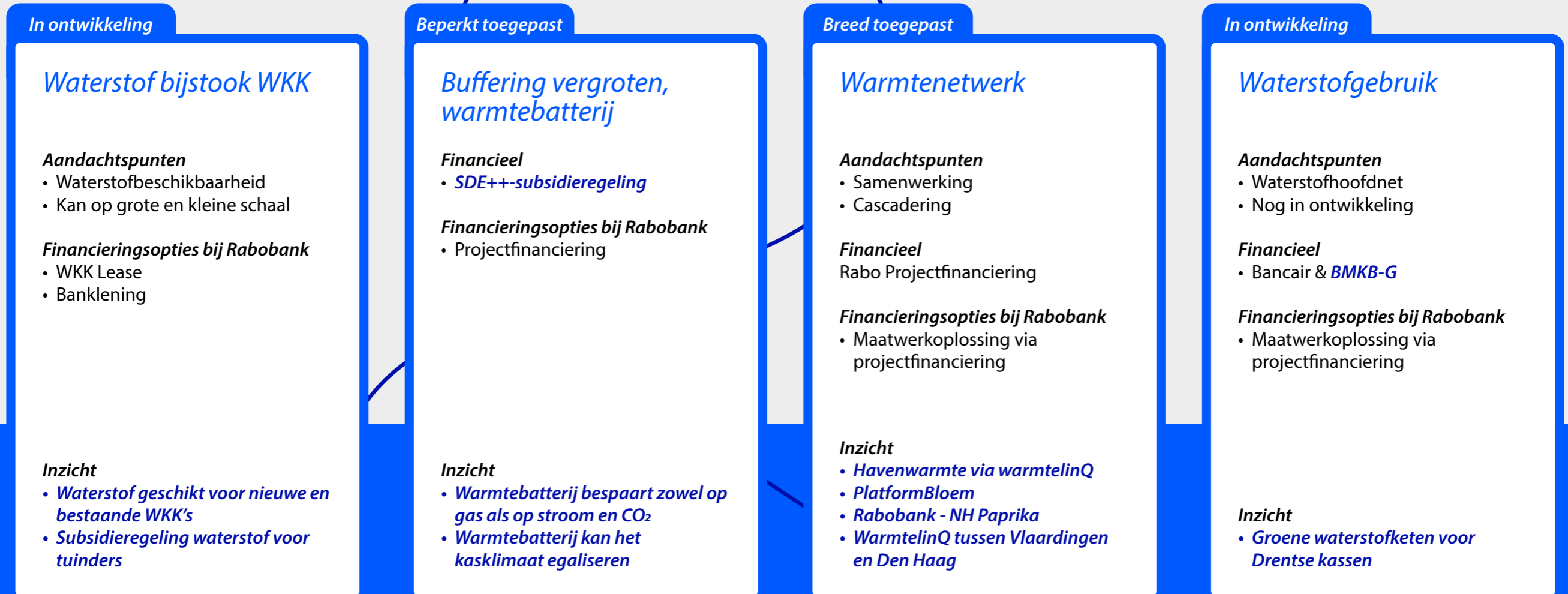
Financieringsopties bij Rabobank

- Maatwerkoplossing via projectfinanciering

Inzicht

- **Nieuwe lokale aardwarmtevorm stap dichterbij**

Warmteoplossingen Verduurzamen

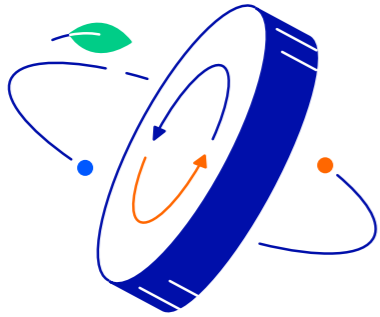
TIP 7: Kijk goed of de gebiedsgerichte aanpak aansluit met die van Glastuinbouw NL

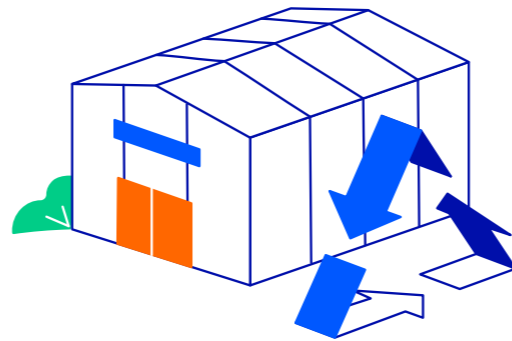
Elektriciteitsoplossingen

Wil je besparen, verduurzamen of efficiënter elektriciteit gebruiken?

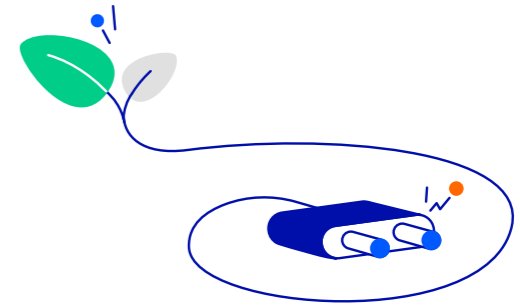
Besparen

Verduurzamen

Efficiënt energie gebruiken

Beperkt toegepast

Energiezuinige klimaatregeling

Aandachtspunten

- Stijgende energieprijzen
- Energiebesparing

Financieel

- [EIA 2024](#)

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering
- Werkkapitaal

Inzicht

- *Mobiele rekencontainer vervangt ketel voor kasverwarming*
- *Absolute vochtgehalte, een onmisbaar instrument in de klimaatregeling*

Breed toegepast

Traploze ventilatoren

Aandachtspunten

- Duurzame energieopwekking
- Verzekering, dakconstructie
- Combinatie e-mobility en batterijopslag

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering
- Werkkapitaal

Inzicht

- *Factsheet Frequentieregeling*

Verplicht

Breed toegepast

Keuring/reparatie installaties

Aandachtspunten

- Elektrisch vervoer, laadpalen, milieuzones, batterijopslag
- Combinatie met zonnepanelen

Financieringsopties bij Rabobank

- Samenwerking met verzekering

In ontwikkeling

Brandstofcelsysteem

Aandachtspunten

- Hoge gasprijzen
- Van het gas af
- Warmtepomp
- Energielabel

Financieel

- [EIA 2024](#) (onder voorwaarden)

Financieringsopties bij Rabobank

- Innovatief

Inzicht

- *Maatwerkadvies warm*

TIP 8: Kijk bij een energieplan van een klant naar de energie-investeringsaftrekmogelijkheden (lijst 2024) van RVO

Breed toegepast

Verplicht

Led in plaats van SON-T

Aandachtspunten

- Energiebesparing gebouw: isolatie, led, warmte, glas
- Energielabel

Financieel

- **EIA 2024** (onder voorwaarden)

Financieringsopties bij Rabobank

- Lease bij huisbankierklanten
- Bedrijfsfinanciering

Inzicht

- **Eerste winter met hybride en full LED bij Sion verloopt positief**

Beperkt toegepast

Led (watergekoeld) ipv SON-T

Aandachtspunten

- Duurzame energieopwek
- Verzekering, dakconstructie
- Combi e-mobility/batterijopslag

Financieel

- **EIA 2024** (onder voorwaarden)

Financieringsopties bij Rabobank

- Lease bij huisbankierklanten
- Bedrijfsfinanciering

Inzicht

- **Energiezuinig belichten in de glastuinbouw met led**

In ontwikkeling

Gelijkspanning

Aandachtspunten

- In onderzoek

Financieel

- Innovatief

Inzicht

- **Gelijkspanning in de glastuinbouw gaat richting 2025**

In ontwikkeling

Optimalisatie lichtstrategie

Aandachtspunten

- Wanneer belicht je (in welk teeltstadium)
- Hoeveel uren belicht je maximaal (teeltafhankelijk)
- Met welke golflengte (blauw, rood, infrarood)
- Op welk tijdstip van de dag (afhankelijk van teelt én electriciteitsprijzen), etc.

Financieel

- **EIA 2024** (onder voorwaarden)

Financieringsopties bij Rabobank

- Innovatief

Inzicht

- **Wat doet belichting met bestuivende insecten?**
- **Bespaar op energiekosten met dynamisch belichten**

TIP 9: Vooral in november en december is er vaak meer duidelijkheid om gebruik te maken van fiscale mogelijkheden waardoor investeren aantrekkelijker wordt

Elektriciteitsoplossingen

Verduurzamen

Breed toegepast

Zonnepanelen huis of loods

Aandachtspunten

- Ligging dak
- Benodigde eigen elektra
- Eventueel combinatie met batterij-boiler
- Netcapaciteit

Financieel

- Terugverdientijd: 3-5 jaar
- **EIA 2024** (onder voorwaarden)

Financieringsopties bij Rabobank

- Groenlening
- Financial lease

Inzicht

- **Zonnepanelen met subsidie**
- **Speciaal zonnepaneel**

In ontwikkeling

Zonnepanelen op kas

Aandachtspunten

- Ligging kas
- Teelteisen
- Benodigde eigen elektra
- Eventueel combinatie met batterij-boiler
- Netcapaciteit

Financieel

- **EIA 2024** (onder voorwaarden)

Financieringsopties bij Rabobank

- Groenlening
- Eventueel Financial lease

Beperkt toegepast

Zonnepanelen op het regenwaterbassin

Aandachtspunten

- Ligging en grootte bassin
- Eventueel combinatie met licht en batterij
- Netcapaciteit

Financieel

Rabo Projectfinanciering

Financieringsopties bij Rabobank

- Groenlening
- Projectfinanciering

Inzicht

- **Stroom van eigen bassin**
- **Financiële perspectieven**
- **Haalbaarheidsstudie zonne-energie**
- **2.800 zonnepanelen**

In ontwikkeling

Zonnepanelen en spiegels in de kas

Aandachtspunten

- Teelteisen
- Type glas
- Benodigde eigen elektra
- Eventueel combinatie met batterij-boiler
- Netcapaciteit

Financieel

- **EIA 2024** (onder voorwaarden)

Financieringsopties bij Rabobank

- Innovatief

Inzicht

- **Energie uit schermdoek**
- **Verticalen zonnepanelen**
- **Spiegels helpen energieopwekking**

TIP 10: Veel startups zoeken naar proeflocaties voor nieuwe technieken. Co-creatie kan een voorsprong bieden

Rabobank

Elektriciteitsoplossingen Verduurzamen

Breed toegepast

Windmolens

Aandachtspunten

- Ruimte
- Netcapaciteit
- Bestemmingsplan

Financieel

- Bancair: 'onroerend goed'

Financieringsopties bij Rabobank

- Projectfinanciering
- Groenlening

Inzicht

- Emmen staat kleine windmolens toe bij land- en tuinbouwers

In ontwikkeling

Conversie van elektriciteit in waterstof

Aandachtspunten

- Waterstofafname (WKK op H2)
- Elektriciteitsoverschot

Financieringsopties bij Rabobank

- Projectfinanciering

Inzicht

- Snelweg H2 ligt klaar in 2030
- Groot landelijk netwerk voor waterstof

Beperkt toegepast

Infraroodpanelen

Aandachtspunten

- Ruimtes met korte warmtebehoefte

Financieel

- Bancair: 'onroerend goed'

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering
- Rabo Lease (indien roerend)

In ontwikkeling

Golfenergie

Aandachtspunten

- Nabijheid zee

Inzicht

- Golfenergie compenseert schommeling zon en wind

Rabobank

Efficiënt energie gebruiken

Breed toegepast

E-boiler

Aandachtspunten

- WKK of andere elektrabron op het bedrijf
- Mogelijk bij tekort aan netcapaciteit
- Zowel warmte als elektriciteitscomponent

Financieel

Bancair

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering

Inzicht

- Elektrische ketel paprikatelers
- Onbalans geeft e-boiler vleugels
- Voordelen E-ketel

Beperkt toegepast

E-batterij

Aandachtspunten

- WKK aanwezig op voldoende schaal
- Regelapparatuur

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering
- Verzekeringen

Inzicht

- Pilot grootschalige batterijopslag
- Gunstiger transporttarief voor batterijsystemen
- Centrale en decentrale batterij
- Batterij op erf interessanter dankzij netcongestie
- Batterijen en daar bijbehorende randvoorwaarden

In ontwikkeling

Smart-grid

Aandachtspunten

- Regionale concentratie gebruik

Financieringsopties bij Rabobank

- Projectfinanciering

TIP 12: Het energiemanagement (incl. software) op bedrijven die werken met een e-boiler of e-batterij moet van hoog niveau zijn

Efficiënt energie gebruiken

In ontwikkeling

Netbalancering

Aandachtspunten

- Voldoende schaal
- Forse eigen stroomopwekking en fors eigen stroomverbruik (zoals licht)
- Tennet-contract

Inzicht

- Flexpool voor noodvermogen
- Weer hogere uitkering uit onbalanspool AgroEnergy
- Regelvermogen voor glastuinbouw
- Hoogweg Paprikakwekerijen helps balance electricity grid

Beperkt toegepast

Kweektafelverwarming groene stroom

Aandachtspunten

- Potplanten, eigen stroomopwekking

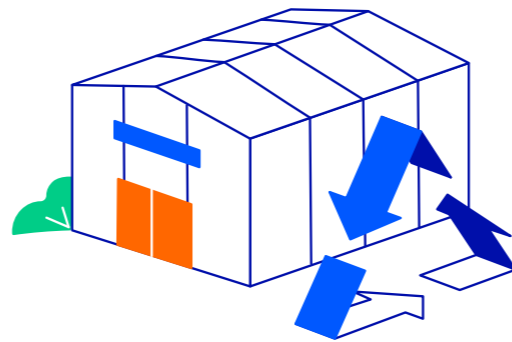
Financieringsopties bij Rabobank

- Lease mogelijkheid nog te onderzoeken
- Financiering

TIP 13: Netbalancering kan een verdienmodel zijn, maar ook verplichtingen geven die tegenstrijdig zijn met het teeltbelang

CO₂- en overige oplossingen

Verduurzamen

CO2- en overige oplossingen

Verduurzamen

TIP 14: In Duitsland is al sprake van CO₂-beprijzing

Verduurzamen

CO₂- en overige oplossingen

Breed toegepast

Elektrificatie transport

Aandachtspunten

- Footprintverlaging
- Emolument voor personeel
- Eisen van afnemers

Financieringsopties bij Rabobank

- Rabo Lease

Beperkt toegepast

Aanleg vijver

Aandachtspunten

- Opvang regenwater
- Biodiversiteit
- Helofytenfilter

Financieringsopties bij Rabobank

- Bedrijfsfinanciering
- Werkkapitaal

In ontwikkeling

Zoutbatterij

Inzicht

- *Glastuinbouw lonkt naar zoutbatterij*

In ontwikkeling

Verplicht

Energiebesparingsplicht

Inzicht

- *Informatie en uitleg over Energiebesparingsplicht Glastuinbouw*
- *Energiebesparingsplicht roept vragen op*
- *Glastuinder moet verplicht verduurzamen*
- *Erkende maatregelenlijst (EML) voor de glastuinbouw is bekend*

TIP 15: Het Startup en Scale-up team van Rabobank is vaak op de hoogte van innovatieve technieken

Rabobank

Vragen?

*Neem contact op met je accountmanager.
Feedback is van harte welkom, neem dan
contact op via food-agri@rabobank.nl*

Rabobank heeft met uiterste zorgvuldigheid deze menukaart Energietransitie Glastuinbouw opgesteld. Ondanks deze zorg en aandacht is het mogelijk dat de inhoud onvolledig en/of onjuist is. De in de menukaart Energietransitie Glastuinbouw aangeboden materialen worden toegelicht zonder enige vorm van garantie of aanspraak op juistheid. Voor de opgenomen informatie kan Rabobank nimmer aansprakelijk worden gesteld.